

Sygn. akt III AUa 1107/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 czerwca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w składzie:

Przewodniczący: SSA Beata Michalska

Sędziowie: SSA Mirosław Godlewski (spr.)

SSA Jacek Zajączkowski

Protokolant: st. sekr. sąd. Patrycja Stasiak

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 8 czerwca 2018 r. w Ł.

sprawy M. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji organu rentowego

od wyroku Sądu Okręgowego w Płocku

z dnia 20 czerwca 2017 r. sygn. akt VI U 644/15

zmienia zaskarżony wyrok i oddala odwołanie.

Sygn. akt: III AUa 1107/17

UZASADNIENIE

M. K. wniosła odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P. z dnia 14 kwietnia 2015 r., odmawiającej jej prawa do wcześniejszej emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

W uzasadnieniu odwołania domagała się zaliczenia do stażu pracy w szczególnych warunkach okresu zatrudnienia w Centrali Rybnej od 6 września 1976 r. do 30 czerwca 1987 r. oraz w (...) od 3 sierpnia 1987 r. do 31 marca 1996 r., gdzie stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywała czynności operatora wózka widłowego.

W odpowiedzi na odwołanie Zakład Ubezpieczeń Społecznych wniósł o jego oddalenie.

Sąd Okręgowy w Płocku wyrokiem z dnia 20 czerwca 2017 roku zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał M. K. prawo do emerytury od dnia 1 marca 2015 roku.

Wydając przedmiotowy wyrok sąd pierwszej instancji przyjął za podstawę rozstrzygnięcia następujące ustalenia faktyczne.

M. K., urodzona (...), była zatrudniona w Zakładzie (...) w P. od 6 września do 30 czerwca 1987r. na stanowisku operator mechanicznego sprzętu przeładunkowego. Wykonywała czynności operatora wózka widłowego, kierowała zarówno wózkami elektrycznymi jak i spalinowymi. Przemieszczała się pomiędzy chłodnią – magazynem i halą produkcyjną. Odwołująca jednorazowo mogła przewieźć wózkiem widłowym około 1 tonę towaru. Wózkiem widłowym

musiała wjechać do chłodni i dowieźć towar z produkcji lub wywieźć towar z chłodni. Do obowiązków odwołującej należało przygotowanie towaru w chłodni, żeby wywieźć go samochodami, przestawić towar na terenie chłodni, ustawić nowy towar pochodzący z produkcji. Centrala R. posiadała 4 magazyny - chłodnie, gdzie panowała temperatura do minus 20 stopni C.. Około 80 % ośmiogodzinnego czasu pracy odwołująca wykonywała pracę na terenie magazynów chłodni. Przez pozostały wymiar czasu pracy odwołująca przewoziła towar poza chłodnię. Czynności operatora wózka widłowego wykonywała stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Nie korzystała w okresie zatrudnienia w Centrali Rybnej z urlopu bezpłatnego.

W okresie od 3 sierpnia 1987 roku do 31 marca 1996 roku M. K. była zatrudniona w (...)/ (...) P. przekształcony w (...) Sp. z o. o. Zakład (...) na stanowisku operatora wózka widłowego. Kierowała wózkiem spalinowym, pracowała przy rozładunku i załadunku towaru. Odwołująca jako operator wózka widłowego pracowała stale i w pełnym wymiarze czasu pracy

Na dzień 1 stycznia 1999 r. wnioskodawczynie legitymowała się stażem pracy w wymiarze 22 lata 1 dzień i 27 dni, nie przystąpiła do OFE.

Posiada też wymagany 15 letni okres pracy w warunkach szczególnych.

Dokonując wskazanych ustaleń w szczególności co do spełnienia przesłanki stażu szczególnego, sąd pierwszej instancji podnosił, że na okoliczność charakteru spornego zatrudnienia odwołującej, jego stałości i pełnowymiarowości zeznawali świadkowie – współpracownicy odwołującej. Świadczyli K. D. i B. M. razem pracowali z ubezpieczoną w Centrali Rybnej. Świadczyli ci potwierdzili, że M. K. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywała czynności operatora wózka widłowego. K. D. pracowała przez pierwszych 5 lat na produkcji, a później pełniła funkcję kierownika magazynu chłodni. Świadek ten codziennie widywał odwołującą. Również na co dzień współpracował z odwołującą świadek B. M., który pracował jako pomocnik magazyniera grupy transportowej.

Świadek S. K. pracował razem z M. K. w P.. Świadek ten pracował również jako operator wózka widłowego. Potwierdził, że odwołująca w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywała czynności operatora wózka widłowego.

Biegły specjalista z zakresu BHP W. K. w swojej opinii wskazał, że praca odwołującej w Centrali Rybnej od 6 września 1976 r. do 30 czerwca 1987 r. oraz w (...) Sp. z o. o. Zakład w P. od 3 sierpnia 1987 r. do 31 marca 1996 r. na stanowisku operatora wózka widłowego jest pracą w warunkach szczególnych zgodnie z wykazem A dział VIII „W transporcie i łączności poz. 1 – ciężkie prace załadunkowe i wyładunkowe”, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Sąd Okręgowy podzielił opinię biegłego do spraw BHP W. K. w zakresie jego oceny dotyczącej charakteru pracy wykonywanej przez odwołującą w okresie zatrudnienia w Centrali Rybnej oraz w P.. Posiłkując się tą opinią Sąd pierwszej instancji, podobnie jak biegły, stanął na stanowisku, że praca M. K. na stanowisku operatora wózka widłowego w spornym okresie czasu jest pracą w warunkach szczególnych.

W oparciu o powyższe Sąd Okręgowy uznał odwołanie M. K. za zasadne, skutkujące zmianą zaskarżonej decyzji. Jak wskazał Sąd pierwszej instancji, w rozpoznanej sprawie okolicznością niesporną było, że odwołująca M. K. ukończyła w dniu 24 lutego 2010 r. 55 lat, posiada wymagany na dzień 1 stycznia 1999 r. staż ubezpieczeniowy – 22 lata 1 miesiąc i 27 dni i nie jest członkiem OFE.

Organ rentowy zakwestionował jedynie spełnienie przesłanki stażu szczególnego. Zebrany w sprawie materiał dowodowy zdaniem Sądu Okręgowego potwierdził jednak, że ubezpieczona w okresie zatrudnienia w Centrali Rybnej od 6 września 1976 r. do 30 czerwca 1987 r. oraz w (...) Sp. z o. o. w P. od 3 sierpnia 1987 r. do 31 marca 1996 r. stale i w pełnym wymiarze czasu pracy wykonywała czynności operatora wózka widłowego.

Praca odwołującej spełniała warunki szczególności, zgodnie z wykazem A Dział VIII w transporcie i łączności poz. 1 „ciężkie prace załadunkowe i wyładunkowe stanowiącym załącznik do Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze oraz zarządzeniem nr 16 Ministra Rolnictwa Leśnictwa i Gospodarki Żywnościowej z dnia 31 marca 1988 r. w sprawie stanowisk pracy, na których wykonywane są prace w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze dział VIII „w Transporcie i łączności” poz. 1 „ciężkie prace załadunkowe i wyładunkowe” pkt 3 operator (pomocnik) maszyn, urządzeń i sprzętu przeładunkowego.

W związku z tym Sąd Okręgowy uznał, że odwołująca udowodniła ponad 15 letni staż pracy w warunkach szczególnych i na podstawie art. 477¹⁴ § 2 k.p.c. zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał ubezpieczonej prawo do wcześniejszej emerytury od 1 mara 2015 roku, tj. od 1-go dnia miesiąca w którym złożyła wniosek.

Wyrok Sądu Okręgowego zaskarżył apelacją Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w P., który zarzucił rozstrzygnięciu naruszenie przepisów prawa materialnego, tj. art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 i ust. 4 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016r. poz. 887 ze zm.) oraz § 4 ust. 1 rozporządzenia z dnia 7.02.1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) poprzez przyznanie prawa do emerytury w sytuacji, gdy nie została spełniona jedna z przesłanek, tj. odwołująca nie udowodniła 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Formułując powyższy zarzut, strona apelująca wniosła o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania.

W uzasadnieniu apelacji organ rentowy podniósł w szczególności, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy nie daje podstaw do stwierdzenia, że odwołująca podczas zatrudnienia w Centrali Rybnej oraz w (...) stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przez cały ten okres zatrudnienia wykonywała prace w warunkach szczególnych, określone w wykazie A Dział VIII „w transporcie i łączności” wymienione pod poz. 1 „ciężkie prace załadunkowe i wyładunkowe oraz przeładunek materiałów sypkich, pylistych, toksycznych, żrących lub parzących w transporcie”. Ustawodawca wyraźnie przewidział, że mają to być ciężkie prace za i wyładunkowe, które dodatkowo z uwagi na swoje właściwości: sypkość, toksyczność, pylistość, żrący czy parzący charakter mają negatywne oddziaływanie na organizm człowieka przy ich transporcie podczas przeładunku. Odwołująca zatrudniona jako operator wózka widłowego wykonując ciężkie prace za i wyładunkowe, przeładunkowe nie zajmowała się przeładunkiem materiałów sypkich, pylistych, toksycznych, żrących lub parzących (materiały takie nie występowały w procesie przetwórstwa ryb czy przy produkcji wygłuszenia samochodowego). Mimo zastrzeżeń podnoszonych przez organ rentowy, Sąd Okręgowy nie odniósł się do błędnej, zdaniem organu rentowego, interpretacji wskazanego rozporządzenia.

M. K. w złożonej odpowiedzi na apelację wniosła o oddalenie apelacji. Wskazała, że nie mogła wykazać pracy w szczególnych warunkach stosownymi dokumentami, ponieważ w wyniku likwidacji zakładu pracy i migracji dokumentów gdzieś one zaginęły.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego zasługuje na uwzględnienie, a co za tym idzie, skutkuje zmianą zaskarżonego wyroku i oddaleniem odwołania na podstawie art. 386 § 1 k.p.c.

Trafny okazał się zarzut naruszenia prawa materialnego, tj. art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. W ustalonym przez Sąd Okręgowy stanie faktycznym nie można stwierdzić, że M. K. wykonywała przez co najmniej 15 lat pracę w warunkach szczególnych. Zastosowanie prawa materialnego nastąpiło więc do nieprawidłowo ustalonego stanu faktycznego, co czyni zarzut naruszenia prawa materialnego za w pełni uzasadniony.

Ubezpieczony ubiega się o emeryturę na podstawie art. 184 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jednolity: Dz. U. 2017.1383).

W myśl tego przepisu, ubezpieczonym, urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40, jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy, to jest w dniu 1 stycznia 1999 roku osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat – dla kobiet i 65 lat – dla mężczyzn oraz
- 2) okres składowy i nieskładowy, o którym mowa w art. 27 (20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn).

Z kolei w myśl § 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.) pracownik, który wykonywał prace w warunkach szczególnych, wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: osiągnął wiek emerytalny wynoszący dla mężczyzn 60 lat oraz ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Pracą w szczególnych warunkach jest przy tym praca świadczona stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowiskach wskazanych w załączniku A do rozporządzenia z 7 lutego 1983 r. (§ 1 i § 2 rozporządzenia). Decydującą rolę w analizie charakteru pracy ubezpieczonego z punktu widzenia uprawnień emerytalnych ma zatem możliwość zakwalifikowania pracy pod jedną z pozycji wspomnianego załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów. W świetle bowiem art. 32 ust. 4 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, pracami w szczególnych warunkach nie są bowiem wszelkie prace wykonywane w narażeniu na kontakt z niekorzystnymi dla zdrowia pracownika czynnikami, lecz jedynie takie, które zostały rodzajowo wymienione w tymże rozporządzeniu (por. wyrok Sądu Najwyższego 2010-06 -01, II UK 21/10, L.). Wykonywanie pracy w szczególnych warunkach stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy oznacza, że pracownik nie ma powierzonych innych obowiązków, jak tylko te, które dotyczą pracy w szczególnych warunkach (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 2011-10-17, I UK 174/11, L.). Wskazać ponadto należy, że wynikające z wykazu A, stanowiącego załącznik do rozporządzenia, przyporządkowanie danego rodzaju pracy do określonej branży, ma istotne znaczenie dla jej kwalifikacji jako pracy w szczególnych warunkach w rozumieniu art. 32 ust. 1 ustawy emerytalnej (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 1 czerwca 2008 r., II UK 21/10).

Dla ustalenia, czy wnioskodawczyni spełniła jedyną sporną przesłankę pracy w szczególnych warunkach przez co najmniej 15 lat, a przede wszystkim, czy pracowała w szczególnych warunkach w okresie zatrudnienia w Centrali Rybnej w P. oraz w (...) Sp. z o. o. Zakład (...) na stanowisku operatora wózka widłowego, Sąd Okręgowy powołał dowód z opinii biegłego z zakresu BHP. Biegły ten uznał, że odwołująca w obu tych zakładach wykonywała pracę w szczególnych warunkach, zgodnie z wykazem A dział VIII „W transporcie i łączności poz. 1 – ciężkie prace załadunkowe i wyładunkowe”, stanowiącym załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Swoje stanowisko biegły podtrzymał również w opinii uzupełniającej.

Nie należy zgodzić się ze stanowiskiem biegłego oraz w konsekwencji z orzeczeniem Sądu Okręgowego, które w znacznej mierze zostało oparte o tę właśnie opinię. Zważyć należy, iż w poz. 1 działu VIII rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymieniono ciężkie prace załadunkowe i wyładunkowe oraz przeładunek materiałów sypkich, pylistych, toksycznych, żrących lub parzących w transporcie. Oznacza to, że dla realizacji tego przepisu spełnione muszą zostać łącznie dwie przesłanki – ciężkie prace załadunkowe i wyładunkowe (które ubezpieczona wykonywała) oraz przeładunek materiałów sypkich, pylistych, toksycznych, żrących lub parzących w transporcie (czego ubezpieczona nie wykonywała).

Podnieść dodatkowo należy, iż biegły w swojej opinii wykroczył poza zakres swoich kompetencji, bowiem dokonał analizy i oceny prawnej przepisów, a to uprawnienie zarezerwowane jest wyłącznie dla Sądu. Zadaniem biegłego

jest udzielenie sądowni, na podstawie posiadanych wiadomości fachowych i doświadczenia zawodowego informacji i wiadomości niezbędnych do ustalenia i oceny okoliczności sprawy. Nie mogą być uznane za dowód w sprawie wypowiedzi biegłego wykraczające zarówno poza zakres udzielonego mu przez sąd zlecenia jak i poza ustawowo określone jego zadania. Sąd nie jest więc związany opinią biegłego w zakresie jego wypowiedzi odnośnie do, zastrzeżonych do wyłącznej kompetencji sądu, kwestii ustalenia i oceny faktów oraz sposobu rozstrzygnięcia sprawy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 lutego 2003 roku, sygn. akt IV CKN 1763/00). W szczególności nie można przypisać nadrzędnej roli opinii biegłego w tym znaczeniu, że ów decydować będzie o obowiązujących podstawach prawnych i ich interpretacji. Biegły nie może wkraczać w imperium zastrzeżone dla Sądu, nie może wyręczać sędziego w warstwie wyboru podstaw prawnych (wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 19 stycznia 2016 roku, sygn. akt III AUa 733/15). Przedmiotem opinii biegłego mogą być tylko okoliczności dotyczące stanu faktycznego, a nie jego ocena prawna (wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w O. z dnia 6 grudnia 2017 roku, sygn. akt I SA/Op 420/17).

Tezy wskazane przez biegłego, w szczególności w opinii uzupełniającej, stanowią wykładnię prawa w postaci rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r., a ta zastrzeżona jest wyłącznie do kompetencji Sądu. Sąd Okręgowy w swych rozważaniach skupił się jednak bezkrytycznie na opinii biegłego i przyjął zawartą tam interpretację przepisów za własną. W rezultacie Sąd pierwszej instancji uznał, że odwołująca udowodniła ponad 15 lat pracy w szczególnych warunkach i powołując się na to ustalenie, przyznał wnioskodawczyni prawo do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym od 1 marca 2015 roku.

Nieprawidłowo przyjął Sąd pierwszej instancji, że ubezpieczona spełniła w istocie powyższą sporną przesłankę posiadania co najmniej 15 lat okresów wykonywania pracy w szczególnych warunkach – wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

Sąd Apelacyjny podziela całkowicie stanowisko wyrażone w treści apelacji, iż M. K. z całą pewnością nie udowodniła pracy w szczególnych warunkach, wykonywanej w Centrali Rybnej oraz w (...) Sp. z o. o.. Nawet gdyby przyjąć za szczególne warunki pracy zadania wykonywane w Centrali Rybnej, to wnioskodawczyni legitymuje się okresem 11 lat pracy w takich warunkach. Zgodnie bowiem z art. 32 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia, a za takie można uznać pracę w chłodni z przeważającą temperaturą minus 20 stopni C.. Przy czym podstawę prawną takiej kwalifikacji zatrudnienia w Centrali Rybnej stanowiłyby nie dział X poz.7 rozporządzenia, wskazujący na pracę w chłodniach składowych i przyzakładowych o temperaturze wewnętrznej poniżej 0°C, a nie przywoływany przez Sąd dział VIII poz.1. Jednakże, jak wskazano powyżej, wskazany okres nie był wystarczający do spełnienia przesłanki stażu szczególnego. I wbrew wywiadowi sądu wymagany staż nie mógł być uzupełniony okresem zatrudnienia w zakładach (...). O ile niespornie skarżąca wykonywała w tym zakładzie prace w transporcie przy załadunku i wyładunku towarów, to nie były to materiały sypkie, pyliste, toksyczne, żrące lub parzące, a jest to warunek konieczny do spełnienia przy uznaniu takiej pracy za pracę w szczególnych warunkach. Zebrany w sprawie materiał dowodowy, w tym także wyjaśnienia wnioskodawczyni (k.29) nie pozostawiają wątpliwości co do tego, że w tym ostatnim zakładzie wnioskodawczyni pracowała na terenie magazynu wysyłkowego i cały czas zajmowała się załadunkiem i rozładunkiem samochodów. Towar który przeładowywała przy użyciu wózka widłowego był zapakowany w pojemniki i nie był to towar rodzajowo opisany w rozporządzeniu (materiały sypkie, pyliste, żrące lub parzące). Sam zaś fakt zajmowania stanowiska operatora wózka widłowego bez wypełnienia dalszej części dyspozycji przepisu rozporządzenia, nie jest wystarczający do kwalifikowania pracy wnioskodawczyni jako pracy w szczególnych warunkach określonej w dziale VIII poz.1 /co do wykładni rodzaju prac z działu VIII poz. 1 patrz także - SN wyrok z 9 grudnia 2015 r I UK 523/14 ; postanowienie z 8 marca 2012 r III UK 92/11/.

Mając na względzie powyższe, należało uznać za uzasadniony zarzut naruszenia art. 184 w związku z art. 32 ust. 1 i ust. 4 ustawy z dnia 17.12.1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2016r. poz. 887

ze zm.) oraz § 4 ust. 1 rozporządzenia z dnia 7.02.1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.).

Sąd Okręgowy wydał zaskarżony wyrok z naruszeniem prawa materialnego, ponieważ przyznał wnioskodawczyni prawo do emerytury, gdy nie spełniła ona koniecznej do jej nabycia przesłanki, a mianowicie posiadania co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Powyższe było skutkiem błędnej subsumpcji stanu faktycznego dotyczącego pracy jako operator wózka widłowego w zakładach (...), jako pracy w szczególnych warunkach z działu VIII poz.1 rozporządzenia.

Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny w Łodzi, w uwzględnieniu apelacji, z mocy art. 386 § 1 k.p.c., zmienił zaskarżony wyrok i oddalił odwołanie od decyzji organu rentowego.